

várt bibliográfiája is, s akkor erre a két alapvető összegezésre felépülhet a magyar sajtótörténet kézikönyve.

DÖRNYEI SÁNDOR

Budapest történetének bibliográfiája. VII. Mutatók. Szerk. MENTESNÉ RÓZSA Ilona, FANCSALI Petronella, HOLLÓSI Tiborné. Bp. 1974. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.

1969-ben jelent meg a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kiadásában a Budapest történetéről szóló irodalom nagyszabású könyvtészténetének hatodik kötete. A *Magyar Könyvszemle* akkori recenziójában méltatta már a nagy vállalkozást, és felhívta a figyelmet arra, hogy a hatkötetes munkát még egy hetedik, a mutatókat tartalmazó kötet fogja teljesen befejezté tenni.

Recenzióknk szerzője, KŐHALMI Béla sajnos már nem érthette meg ezt. Úgy gondoljuk, az ő szellemében cselekszünk akkor, amikor – talán némileg rendhagyó módon – egy csak mutatókat tartalmazó összeállítást önmagában is bemutatunk. Teszszük ezt mindenekelőtt azért, mert a KŐHALMI Béla által is oly nagy jelentőségűnek nevezett bibliográfiához szervezen hozzátartozik e kötet is: általa válik a hat kötetnyi gazdag anyag könnyen használhatóvá. A nagy méretek, az adatok bősége különösen is indokoltta tették a különböző mutatók elkészítését. Sajnos ismerünk példát az utóbbi időkből arra is, hogy nagyszabású könyvtészteti vállalkozás áldozatokkal létrehozott kötetei – a befejező, mutató-kötet elkészítésének elmaradása miatt – csak nehezen kiaknázhatóvá váltak. Azért is elismerésre méltó a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár teljesítménye, mert eljutott a bibliográfia a teljes befejezettséghez, noha munka közben súlyos veszteségek érték a bibliográfia kollektíváját: mindenekelőtt a munkálatok alapjait lefektető főszerkesztő, ZOLTÁN József és más munkatársak halála következtében. Arról sem szabad megfeledkezni, hogy a Szabó Ervin Könyvtár az alatt az évtized alatt, amíg a Budapest történetének bibliográfiája készült, számos, más jellegű bibliográfiai tevékenységet is kifejtett. A könyvtár – névadójához méltó – hagyományait fejlesztette tovább, amikor a szociológiai irodalom szakkönyvtáraként, a modern társadalomtudományi munkák széles körű gyűjtésén és bibliográfiai feltáráján kívül, gondot fordított a főváros történetére vonatkozó irodalom könyvtészteti feldolgozására is.

A kötet névmutatója a szerzők, valamint a címek neveit tartalmazza, kiegészítve még az annotációkban előforduló személyek neveivel. A mintegy húszezer név mellett kb. másfélszer annyi intézmény, hely (pl. utcák, terek) és más „tárgy” neve szerepel a gondosan megszerkesztett tárgymutatóban, amelynek egyes nagyobb tételei még tovább tagolódnak. A kétféle mutató az előforduló folyóiratrövidítések feloldása követi, amelynél azonban talán hasznosabb lett volna a rövidített változathól utalni a teljes címre, hiszen a szövegben az fordult elő. Végül a korábbiakban előfordult hibák jegyzéke zárja le a mutató kötetét, amelynek borítólapján látható legmodernebb híduknk képe ezúttal nem csak fővárosunk, hanem egy kicsit talán a teret és időt egyaránt áthidaló emberi teljesítmény szimbóluma is.

KÓKAY GYÖRGY

Dersi Tamás—Szántó Tibor: A magyar sajtó képeskönyve. Bp. 1973. Magyar Újságírók Országos Szövetsége — Kossuth K. 302 l.

„Ilyen, vagy hasonló gyűjtemény eddig még soha nem jelent meg hazánkban. A Magyar Újságírók Országos Szövetsége és a Kossuth Könyvkiadó közös vállalkozása az első kísérlet...” — mondja DERSI Tamás bevezetője (8.). Ez a tény önmagában is levedendő lehetne ahhoz, hogy a gondtal és hozzáértéssel formált képes sajtótörténetet jelentősnek ítéljük. Más kérdés — de nem kevésbé lényeges —, hogy DERSI válogatása korántsem holmi „népszerű” album, mint előszavában szerényen vallja, hanem határozott sajtótörténeti koncepció jegyében született önálló szintéziskísérlet, — képi eszközökkel.

És ebben a rendszerezésben nincsenek mereven érvényesülő válogatási elvek. A kiegyensúlyozottan jelentkező, sokszínűség ellenére is még áttekinthetőnek bizonyult 19. századi sajtót szerkesztői szempontból két olyan periódus veszi körül, melyek mindegyike bonyolultabb: az emlékekben szükkölködő 16—18. századi kezdetek és a bőség zavarával küzdő 20. század.

Ami az első problémát illeti, DERSI jól indítja a kötetet: kiindul a „sajtó” elsődleges jelentéséből (így kap helyet a könyvsajtó első hazai mesterének, HESS András ösnyomdásznak 15. századi dedikációja a *Budai Krónikából*), majd átvitt értelemben és az újságok ósére, a *Relatiókra* és a *Zeitungokra* alkalmazza a szót. Ily módon